

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คุณภาพคนขึ้นอยู่กับคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพของการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูเป็นหลัก ครูจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งครูต้องได้รับการพัฒนาอยู่เป็นประจำและอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างหลากหลายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้ ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 52 ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรครูว่า ให้มีการส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 70) ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถทำให้บุคลากรได้รับความรู้ ความชำนาญเพิ่มขึ้น สามารถติดตามวิทยาการใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาได้ทันทั่วทั้ง นอกจากจะช่วยให้ตนเองก้าวหน้าในหน้าที่การงานแล้ว ยังทำให้หน่วยงานได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้น และลดความสิ้นเปลืองที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุก ๆ หน่วยงาน (พิเชษฐ สุทธิวิรัตน์. 2542 : 15) และในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ครูผู้สอนนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยประสบผลสำเร็จ โดยในเบื้องต้นครูต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ครูต้องจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ครูต้องเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์และครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ

โครงการ (Project) หมายถึง กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ โดยมีผู้สอนคอยกระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่จะศึกษาค้นคว้า การวางแผนการดำเนินงาน การเขียนรายงาน และการนำเสนอผลงาน (กรมวิชาการ. 2544 : 30) โดยทั่วไปการทำโครงการ สามารถทำได้ทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ตั้งแต่โครงการเล็ก ๆ จนกระทั่งถึงโครงการใหญ่ ๆ ซึ่งต้องใช้ความรู้ วิธีการและ

ทักษะกระบวนการหลาย ๆ อย่างเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 16)

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเป็นสำคัญวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ด้วยการคิดเป็นระเบียบ โดยมีครูคอยกระตุ้นแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต รู้จักตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สรุปและทำความเข้าใจในสิ่งที่ค้นพบ นอกจากนั้นแล้วครูมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ในชั้นเรียนบูรณาการกับกิจกรรมที่จะทำเพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ๆ ด้วยการสร้างความหมาย แก้ปัญหาและการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการปฏิบัติจริง (สุพล วังสินธุ์. 2543 : 11) และการทำโครงงานยังสามารถทำได้ทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงงาน อาจเป็นโครงงานเล็ก ๆ ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นโครงงานใหญ่ที่มีความยากและซับซ้อนขึ้นก็ได้ (กรมวิชาการ. 2544 : 1) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของคนให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นผลผลิต ผู้ปฏิบัติที่สร้างสรรค์ผลงานและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ ตลอดจนเป็นสมาชิกที่สร้างความกลมเกลียวเพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 ข : 3) และยังทำให้นักเรียนเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นคุณลักษณะที่ปรากฏในมาตรฐานการศึกษาค้นผลผลิตในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานที่ 4 ของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 6 มีทักษะในการจัดการและทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (จรัส นองมาก. 2544 : 127)

โรงเรียนบ้านโพนงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู จากการสำรวจสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโพนงาม โดยการศึกษาข้อมูลรายงานประจำปี (SAR) ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนบ้านโพนงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 มาตรฐานที่ 4 กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า ผู้เรียนมีปัญหาในการคิด ไม่เป็นระบบ คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่เป็น และจากรายงานการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบแรก มาตรฐานที่ 4 อยู่ในระดับปรับปรุง และจากการสังเกตกิจกรรมการสอนของครู ของผู้วิจัย พบว่า ครูผู้สอนยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิม คือ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ขาดความรู้ ความเข้าใจและเทคนิควิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการพัฒนา ความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ สอนเนื้อหา มากกว่าการสอนกระบวนการ ครูยังไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงงาน เขียนแผนการสอนแบบโครงงานไม่เป็น ไม่รู้ ขั้นตอนวิธีสอนว่าจะสอนอะไรก่อนอะไรหลัง ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิดไม่กล้าแสดงออก นำเสนอผลงานไม่เป็น การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบ โครงงานจึงเป็นอีก แนวทางหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในด้านความคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหา เป็น และให้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้เข้าสู่มาตรฐานและได้รับการยอมรับจากสังคม โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน เพื่อให้บุคลากรจัดการเรียนรู้ แบบโครงงาน ตามรูปแบบ ตามขั้นตอนและวิธีการเขียนแผนการเรียนรู้แบบ โครงงาน ได้อย่าง สมบูรณ์

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปรากฏตามมาตรา 38-39 แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และอำนาจหน้าที่ตาม มาตรา 26-27 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ที่ต้องคอยกำกับ ควบคุม ดูแลให้การบริหารงานบุคคลและบริหารกิจการของสถานศึกษาให้ เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการและนโยบายของรัฐและ สถานศึกษา ต้องประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ ต้องส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดประชุมครู เพื่อดำเนินการ ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ให้ ข้อเสนอแนะไว้ ซึ่งคณะครูได้มีมติในการประชุมว่า ครูควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความ เข้าใจและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงาน ซึ่งเป็นการจัดการเรียน รู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญวิธีการหนึ่งที่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้า และลงมือ

ปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ รวมถึงมีทักษะในการจัดการและการทำงาน รักการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ปรากฏในมาตรฐานการศึกษาด้วย ผลผลิตในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาครูในด้านดังกล่าว ด้วยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูโรงเรียนบ้านโพรงงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน
2. เพื่อพัฒนาครูโรงเรียนบ้านโพรงงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ตาม 5 ขั้นตอน ของกรมวิชาการ (2544 : 22) ดังนี้
 - 1.1 การคิดและเลือกปัญหาที่จะศึกษา
 - 1.2 การวางแผนในการทำโครงงาน
 - 1.3 การลงมือทำโครงงาน
 - 1.4 การเขียนรายงาน
 - 1.5 การนำเสนอผลงาน
2. กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาครู ใช้กลยุทธ์การให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ โดยใช้กิจกรรมดังนี้
 - 2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - 2.2 การนิเทศภายใน

ขอบเขตการวิจัย

1. ผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัย มีจำนวน 4 คน ได้แก่

1.1 ผู้วิจัย

1.2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนบ้านโพนงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 คน

2. พื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านโพนงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. วิธีการวิจัย ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ดำเนินการวิจัยตั้งเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1.1 การคิดและเลือกปัญหาที่จะศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุน กระตุ้นการคิดและเลือกปัญหาที่จะทำโครงงานตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน

1.2 การวางแผนในการทำโครงงาน หมายถึง การให้คำปรึกษาในการกำหนดแผนงานอย่างคร่าว ๆ ในการทำโครงงานนั้น โดยนักเรียนต้องเขียนเค้าโครงโครงงานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อที่จะให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการทำโครงงาน

1.3 การลงมือทำโครงงาน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนในการลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในเค้าโครงโครงงานที่เสนอผ่านความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา

1.4 การเขียนรายงาน หมายถึง การเป็นที่ปรึกษาในการเสนอผลงานที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพื่ออธิบายให้ผู้อื่นทราบแนวคิด วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ผลที่ได้ ตลอดจนข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

1.5 การนำเสนอผลงาน หมายถึง การอำนวยความสะดวกและแนะนำนักเรียนในการแสดงผลผลิตของงาน ความคิด และความพยายามทั้งหมดที่ผู้ทำโครงงานได้ทำและเป็น

วิธีการที่จะทำให้ผู้อื่น ได้รับความรู้และความเข้าใจในผลงานนั้น

2. การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง การดำเนินการ ส่งเสริมครูโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน เพื่อให้ครูในโรงเรียนบ้าน โพนงาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน และมีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การดำเนินการให้ประสบการณ์แก่ครู เพื่อพัฒนาครูให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และมีทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานได้

4. การนิเทศภายใน หมายถึง การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นระหว่างผู้ร่วมวิจัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานได้อย่างถูกต้อง

5. ความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการเรียนรู้แบบโครงงาน ประเภทของโครงงาน ลักษณะสำคัญของโครงงาน บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน และขั้นตอนการสอนแบบโครงงาน รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและการวางแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน ประเมินได้จากแบบทดสอบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่พัฒนาขึ้น

6. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง ความสามารถของครูในการเขียนแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน โดยมีคุณภาพในระดับดี และสามารถปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานได้ในระดับดี ซึ่งแปลผลได้จากค่าคะแนนผลการประเมินคุณภาพแผนการสอน และคะแนนการประเมินการปฏิบัติการสอนตามแบบประเมินการสอนที่พัฒนาขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการพัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน และทำให้สามารถเขียนแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน แล้วนำแผนการเรียนรู้

แบบ โครงงาน ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพต่อไป

2. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY